

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยทดลองสร้างยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองแบบยั่งยืน
3. เพื่อจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อประเมินและติดตามการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด
5. ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาภัยกับชุมชน

ตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น โดยได้นำหลักวิชาในกรอบโครงสร้างทางความคิด เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวคิดเชิงระบบ ของ ศาสตราจารย์ ดร.เจลิชว นูริภักดี ตลอดจนการกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยการใช้วิธีการประชุมประชาคม เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจพร้อมชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยให้ผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดได้แสดงความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยประกอบด้วยหน่วยระบบทำงาน 2 หน่วยระบบทำงาน ได้แก่ หน่วยระบบทำงานที่ 1 จัดการประชุมประชาคม เพื่อจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดเพื่อการอนุรักษ์ หน่วยระบบทำงานที่ 2 ปลุกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ด้วยการติดตามพฤติกรรมในการทำการประมงและการใช้เครื่องมือในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์

โดยมีผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน เข้าร่วมประชุม ประชาคม จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบฟอร์ม การรวบรวมข้อมูลปริมาณสัตว์น้ำ ณ ทำขึ้นปลารายวัน แบบสำรวจปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำ ณ ทำขึ้นปลาสรุปรายเดือน แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน คือ แบบสอบถามข้อมูล พื้นฐานของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน แบบทดสอบเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ แบบทดสอบเกี่ยวกับจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และแบบทดสอบเกี่ยวกับพฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งสรุปข้อมูลนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

### สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด จำนวน 136 คน ดังนี้ เพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 และเพศหญิง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 อายุ มีอายุที่ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 อายุในช่วง 31-40 ปี มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 อายุในช่วง 41-50 ปี มีจำนวน 38 คน คิดเป็น ร้อยละ 27.9 อายุในช่วง 51-60 ปี มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 มากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 สถานภาพ ผู้ที่มีสถานภาพ โสด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 สถานภาพสมรส จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 76.5 สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 7 คน คิดเป็น ร้อยละ 5.1 การศึกษา ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 ระดับ ประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 อาชีพหลัก เป็นอาชีพทำการประมง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 100
2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ก่อนใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบอาชีพทำประมง น้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 35.80 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 47.1 เมื่อทดสอบความแตกต่างความรู้ความ เข้าใจเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์ โดยใช้ t-dependent พบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ภายหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ก่อนใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 31.77 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 39.50 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์ โดยใช้ t-dependent พบว่า จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ภายหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. พฤติกรรมในการทำการประมงของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ก่อนใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 37.90 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 41.32 เมื่อทดสอบความแตกต่างพฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์ โดยใช้ t-dependent พบว่า พฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ภายหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบของจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ทั้ง 3 ด้าน คือ ระดับความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและพฤติกรรม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด โดยใช้ t-test พบว่า คะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยหลังจากการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด มีความรู้ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก และมีพฤติกรรมที่เป็นไปในแนวทางที่ดีกว่าก่อนการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ โดยก่อนการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย = 105.47 และหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย = 124.02 แสดงให้เห็นว่าการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำสูงขึ้นกว่าเดิม

## อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการวิจัยทดลองสร้างยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด จากการสรุปผลข้างต้นแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่า จิตสำนึกสามารถเกิดขึ้นได้ถ้าได้มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และร่วมแสดงออกถึงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะนำมาซึ่งการพัฒนาสู่การอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และจากการที่ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ นั้น รวมถึงการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดแล้ว จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนา เพราะผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในเชิงองค์กรงาน ได้รับทราบถึงสถานการณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำที่กำลังเกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว สอดคล้องกับ ชัชชัย ศิลปสุนทร (2540 : 32) ที่ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า จิตสำนึกคือ ภาวะทางจิตใจของบุคคลที่เกิดจากความสำนึกรับผิดชอบต่อสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เห็นความสำคัญจากการรับรู้และเข้าใจต่อสถานการณ์ ความรู้ที่รับผิดชอบ การแสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมเพื่อแก้ไขปัญหที่กำลังเกิดขึ้น และยังสอดคล้องกับ สมมติฐานข้อที่ 2 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดแล้ว พฤติกรรมในการใช้เครื่องมือในการทำการประมงและวิธีในการทำการประมงของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ในอ่างเก็บน้ำเชิงองค์กรงาน อำเภอองค์กรงาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและนำไปสู่การทำการประมงที่ถูกต้อง เพราะได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องมีเหตุมีผล สอดคล้องกับ ลักษณ์า วิธนาภรณ์ (2545 : 27) ที่ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้จากการที่บุคคลเข้าไปอาศัยอยู่ในระบบที่ให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

ซึ่งหลังจากการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การทดลองสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ประสบความสำเร็จตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ตามการจำแนกองค์ประกอบของจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ ด้านความรู้สึกละแวก และด้านพฤติกรรมในการทำการประมงที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ เกสรรา สุขสว่าง (2535) ที่ได้สรุป

ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า เป็นการได้รับรู้ มีความระมัดระวัง กระทำการในสิ่งที่ตนต้องการด้วยสติสัมปชัญญะและปฏิบัติอยู่ในกฎระเบียบ

## ข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยที่สอดคล้องทั้งสมมติฐานและวัตถุประสงค์ จึงน่าจะเชื่อได้ว่าหลังการทดลองยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีสามารถนำไปประยุกต์หรือปรับปรุงให้เข้ากับสถานะหรือในแต่ละบริบทที่แตกต่างกันไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของพื้นที่หรือบริบทนั้นๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบข้างของบริบทนั้นๆ ด้วย

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลของการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่ายุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในกลุ่มคน หรือชุมชนได้ จึงเหมาะสมที่จะนำไปปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่และสถานการณ์อื่นต่อไปอีก

1.2 การประยุกต์รูปแบบของการวิจัยนี้ไปใช้กับพื้นที่อื่นควรมีการศึกษาทั้งบริบทและสภาพแวดล้อมของทรัพยากรในพื้นที่ และกลุ่มประชากรในพื้นที่ให้ชัดเจน

1.3 ในการนำไปใช้กับพื้นที่อื่นต่อไป ควรมีการติดตามและประเมินผลของการใช้ยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการตื่นตัวของกลุ่มประชากรในพื้นที่

### 2. ข้อเสนอแนะในการค้นคว้าวิจัยต่อไป

2.1 ในการทดลองสร้างยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นยุทธศาสตร์ที่ผู้วิจัยในฐานะของผู้นำชุมชนซึ่งโดยหลักก็มีหน้าที่จะต้องดูแลทั้งความเป็นอยู่ของราษฎรและดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสมบัติที่ทุกคนควรที่จะต้องร่วมดูแลและรักษาอนุรักษ์ให้คงอยู่ไปให้ยั่งยืน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาและค้นคว้าเพื่อใช้แนวคิดและทฤษฎีอื่นในการทดลองให้มากกว่านี้ เพื่อให้ผลของการวิจัยในครั้งต่อไปมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยในรูปแบบต่อยอดกันไป เพื่อให้การวิจัยเกิดผลที่คุ้มค่ากว่าการวิจัยในแนวทางที่ซ้ำๆ กัน เพราะนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์ที่คุ้มค่าแล้วยังเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรที่ถูกนำมาใช้ในการวิจัยอีกด้วย